

**REALITĂȚI ȘI PERSPECTIVE
ALE
MEDIULUI DE SECURITATE**

www.editurauniversitar.ro

Alexandru Ioan DUMITRIU

**REALITĂȚI ȘI PERSPECTIVE
ALE
MEDIULUI DE SECURITATE**

www.editurauniversitar.ro

**Editura Universitară
București, 2010**

Tehnoredactare computerizată: Angelica Mălăescu
Coperta: Angelica Mălăescu

Copyright © 2010
Editura Universitară
Director: Drd. Vasile Muscalu
B-dul. N. Bălcescu nr. 33,
Sector 1, București
Tel./Fax: (021) 315.32.47 / 319.67.27
www.editurauniversitara.ro
e-mail: redactia@editurauniversitara.ro

**EDITURĂ RECUNOSCUTĂ DE CONSILIUL NAȚIONAL AL
CERCETĂRII ȘTIINȚIFICE DIN ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR
(C.N.C.S.I.S.)**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

DUMITRIU, ALEXANDRU IOAN

Realități și perspective ale mediului de securitate /

Alexandru Ioan Dumitriu. - București : Editura Universitară,
2010

Bibliogr.

ISBN 978-973-749-837-3

355.4

© Toate drepturile asupra acestei lucrări sunt rezervate Editurii
Universitare.

Distribuție: tel./fax: 021-315.32.47

021-319.67.27

comenzi@editurauniversitara.ro

ISBN 978-973-749-837-3

*Dedic această carte
Domnului Prof. Univ. Dr. TUDOR CEARAPIN*

... Natura Umană a luat de la Natura Mamă nu doar frumusețea, acuratețea, noblețea și genialitatea, ci și conflictualitatea, instabilitatea și insecuritatea. De aceea, pentru a continua să existe sub semnul duratei, oamenii și comunitățile lor vor fi totdeauna obligați să-și cunoască, să-și gestioneze și să-și amelioreze propriul lor mediu de viață, propria lor natură, propria lor condiție și, prin toate acestea, propria lor securitate...

Dr. Alexandru Ioan Dumitriu

CUVÂNT ÎNAINTE

Lucrarea „*Realități și perspective ale mediului de securitate*” se încadrează în domeniul ordine publică și siguranță națională, vizând probleme de necesitate și actualitate la nivelul cel mai înalt de aplicare. Este vorba despre realitățile și perspectivele mediului de securitate, deci dinamica internațională a acestuia, cu influențe asupra structurilor de ordine publică. Securitatea, la acest început de secol, este și devine din ce în ce mai mult o securitate extinsă și, în același timp, o securitate de sinteză, definită pe un concept de integrare complexă, adică statală, zonală și globală, de mulțimea din ce în ce mai puternică, mai evidentă și mai necesară a interdependențelor. Pe un fond teoretico-metodologic temeinic și bine prezentat sunt propuse câteva aspecte având ca fundamente noile cerințe și exigențe din sectorul de securitate ceea ce asigură și finalizarea procesului integrării depline în UE.

Lucrarea identifică, în multitudinea de acțiuni, de măsuri și de configurări în domeniul ordinii și securității publice, pe plan european, câteva elemente și câteva interacțiuni dintre ele, ce pot constitui – și chiar constitui! – un Sistem European de Ordine Publică și Securitate Internă (SEOPSI), foarte important pentru a înțelege evoluția viitoare a ordinii și securității publice în cadrul continentului și în fiecare țară europeană.

Meritul incontestabil al lucrării constă în faptul că propune un model, mai precis, o structurare a unei Strategii de Ordine și Securitate Publică, înțeleasă ca știință, artă și practică a realizării, asigurării, menținerii, protecției, apărării, impunerii și restabilirii ordinii și securității publice.

Elementul de noutate pe care-l aduce – constă în elaborarea unui posibil model strategic al ordinii și securității publice. Chiar dacă modelul pare foarte general, el este deosebit de important în pregătirea forțelor, mijloacelor și acțiunilor de ordine și securitate publică, în fundamentarea științifică a deciziilor, în planificarea

strategică, în realizarea unei dimensionări corespunzătoare a concepțiilor și acțiunilor propriu-zise.

Autorul nu se rezumă la a aduna, colecta, analiza și interpreta, ci construiește. Arhitectura lucrării este una de tip creativ, care îndeamnă, atât la reflecție, cât și la construcție.

Scopul întregii lucrări este formularea unui posibil model strategic al ordinii și securității publice.

Cartea este o lucrare științifică complexă, detaliată în ipoteze și interogații și sintetică în modele și soluții, de care avem nevoie. Ea răspunde unei trebuințe directe, intrinseci, de modelare a tot ceea ce ține de ordinea și securitatea publică, de siguranța și securitatea cetățeanului, a proprietății, a locuinței, a instituției publice, a firmei private, a comunității, localității și, implicit a străzii. Ne aflăm în etapa în care știința trebuie să determine acțiune, să se facă simțită în stradă, în locurile publice și în viața oamenilor. Terorismul, pericolele, provocările și amenințările asimetrice, care exploatează imediat și diabolic vulnerabilitățile societății moderne, democratice, cer tuturor, dar mai ales celor cu responsabilități în domeniul la care ne referim, cunoaștere, pricepere, inteligență, bună măsură, curaj și, mai ales, competență. De aceea, consider ca lucrarea folosește, deopotrivă, atât analiștilor și planificatorilor din structuri ale sistemului național de apărare, cât și factorilor de decizie politică sau de expertizare a deciziei politice, precum și altor specialiști interesați de acest fenomen și chiar publicului larg.

Lucrarea este oportună și constructivă. Vine într-un moment în care noi avem mari probleme în ceea ce privește ordinea și securitatea publică nu doar în țară, ci și peste hotare, iar nevoia de știință, de principii, de modele este foarte mare. Ne-o cere Uniunea Europeană, ne-o cer comunitățile de români de pretutindeni, ne-o cer civilizația și cultura din care facem parte....
„Felix qui potuit rerum cognoscere causas“.

Prof. univ. dr. Țuțu Pișleag

CUPRINS

INTRODUCERE	13
--------------------------	----

CAPITOLUL 1.

Evoluția mediului de securitate la început de secol și mileniu

1.1. Realități, tendințe și posibile evoluții ale mediului de securitate	20
1.1.1. Transformări ale mediului de securitate la început de secol	20
1.1.1.1. Mediul global de securitate	21
1.1.1.2. Mediul european de securitate	25
1.1.2. Caracteristici ale evoluției ireversibile a fenomenului globalizării	28
1.1.3. Principalele tendințe și orientări în mediul de securitate în următoarele decenii	35
1.2. Apariția stărilor de insecuritate la început de secol și mileniu	61
1.2.1. Provocări, pericole și amenințări care creează insecuritate pe plan național și la nivel internațional	63
1.2.2. Identificarea și evoluția situațiilor de criză .	70
1.2.3. Factori de risc, amenințări și pericole la adresa securității naționale	73
1.2.4. Zonele de risc și de interes pentru România	78
1.2.5. Provocări, pericole și amenințări la adresa mediului de securitate, riscuri implicite	80

CAPITOLUL 2

Dimensiunea geopolitică a globalizării și structurile de ordine publică

2.1. Globalizarea la începutul secolului XXI forme și modalități de manifestare. Dimensiunile globalizării	91
2.1.1. Factorii globalizării	96

2.1.2.	Modalități de manifestare a globalizării	100
2.1.3.	Dimensiunile globalizării	102
2.2.	Structura proceselor globale în cadrul noii ordini mondiale	106
2.2.1.	Tendințe și orientări în puterea mondială actuală	106
2.2.1.1.	Sfârșitul bipolarității și afirmarea noilor centre de putere	106
2.2.1.2.	Noi interese, noi relații, noi actori	111
2.2.2.	Statele și națiunile în politica globală caracteristică începutului de mileniu	121
2.2.3.	Componenta militară a globalizării și starea acestuia la începutul mileniului al treilea ...	130
2.2.4.	Provocările globalizării și lipsa de răspunsuri ale comunității internaționale	138
2.2.5.	Globalizarea ecologică și securitatea națiunilor	145
2.2.5.1.	Globalizarea ecologică	146
2.2.5.2.	Spre o guvernare ecologică globală ..	151
2.2.6.	Bioterrorismul și armele biologice în pragul mileniului trei	151
2.2.6.1.	De la războiul rece la războiul împotriva terorismului	151
2.2.6.2.	Armele biologice în activitate	154
2.2.6.3.	Riscurile proliferării armelor biologice	156
2.2.6.4.	Pericolul bioterrorismului și necesitatea riposteii	158

CAPITOLUL 3.

Fizionomia mediului de securitate în epoca globalizării și impactul său asupra dinamicii structurilor de ordine publică

3.1.	Caracteristici	164
3.2.	Realități și cerințe	169
3.3.	Configurarea unei posibile dinamici	171

CAPITOLUL 4.

Mediul de securitate și ordinea publică în situații excepționale

4.1. Stările excepționale în legislațiile altor țări	175
4.1.1. Israel	175
4.1.2. Statele Unite ale Americii	177
4.1.3. Turcia	179
4.1.4. Marea Britanie	180
4.1.5. Republica Cehă	181
4.2. Legislația românească privind aplicarea măsurilor specifice stării de urgență și stării de asediu și rolul structurilor de ordine publică	182
4.2.1. Delimitări conceptuale	184
4.2.2. Procedura instituirii stării de asediu sau a stării de urgență	186
4.2.3. Responsabilități și atribuții	187
4.2.4. Ordonanțele militare	190
4.2.5. Unele dispoziții cu caracter special	191
4.3. Managementul întrebuințării forțelor pe timpul aplicării măsurilor specifice stării de urgență și stării de asediu	192
4.3.1. Evoluția unor concepte și sintagme	192
4.3.2. Situațiile de criză de natură să provoace decretarea stării de urgență și a stării de asediu	197
4.3.3. Principii generale privind asigurarea ordinii publice	201
4.3.4. Principiile întrebuințării forțelor de ordine publică pentru gestionarea unei crize interne	212
4.4. Evoluția legislației românești privind aplicarea măsurilor specifice stării de urgență și stării de asediu	234
4.4.1. Considerații generale și instantanee teoretice	235
4.4.2. Acțiunile structurilor de ordine publică în situații de excepție	240

CONCLUZII	250
BIBLIOGRAFIE	256
ANEXE	
Anexa nr. 1. Graful unei crize	267
Anexa nr. 2. Integralitatea unei structuri	270
Anexa nr. 3. Dinamica efectelor	272
Anexa nr. 4. Un posibil model dinamic de ordine și siguranță publică	273

www.editurauniversitara.ro

INTRODUCERE

Globalizarea, integrarea europeană și euro-atlantică, preocupările Rusiei de a redobândi nu doar un rol important de decizie în problemele internaționale, întrucât acesta este deja asigurat prin calitatea sa de membru permanent în Consiliul de Securitate al ONU, ci mai ales prin crearea unui suport economic și financiar real al propriei puteri, afirmarea tot mai puternică a țărilor asiatice în viața politică mondială, la care se adaugă criza din Golf și denunțarea de către Coreea de Nord a Tratatului de neproliferare a armelor nucleare, precum și creșterea tensiunilor dintre două țări posesoare de armament nuclear, India și Pakistan, sunt doar câteva din numeroasele fenomene și procese ce caracterizează evoluția actualului mediu de securitate. La acestea se adaugă decalajele imense dintre lumea bogată și lumea săracă, stocurile imense de arme din generația să le spunem a doua și a treia (adică a celui de al Doilea Război Mondial și a Războiului Rece), care pun mari probleme, arsenalele noi, din generația a 4-a (generația de început a erei nucleare) și din generația a 5-a (generația de început a erei informaționale, a înaltei tehnologii), care creează rețeaua, războiul înalt tehnologizat, cu varianta sa actuală, experimentată deja în Golf, denumită Război bazat pe Rețea¹, și cibernetizarea conflictualității și foarte multe alte realități cu evoluții care pun în primejdie nu numai mediul uman, ci chiar și spațiul geografic².

¹ Dr. Gheorghe Văduva, *Războiul bazat pe Rețea în fizionomia noilor conflicte militare*, Editura Universității Naționale de Apărare "Carol I", București, 2005, pp. 5-17.

² Dr. Emil Străinu, *Războiul Geofizic*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2004.

Efectele fenomenelor naturale (încălzirea climei, lipsa apei potabile, inundațiile, cutremurele, epuizarea resurselor, evoluția demografică etc.), terorismul, proliferarea armelor de distrugere în masă, crima organizată și sărăcia, continuă să influențeze tot mai mult stabilitatea și securitatea mondială.

Evoluția actuală a mediului de securitate este pozitivă, iar pe termen scurt și mediu este puțin probabilă o agresiune atât asupra NATO, în general, cât și asupra României în special. Riscul unei confruntări globale militare majore s-a diminuat, dar există numeroase amenințări la adresa securității globale.

Extinderea fenomenului terorist și periculozitatea acestuia au determinat acțiuni conjugate pentru contracararea lui și realizarea unei coaliții de amplitudine globală. Asistăm la o concentrare impresionantă de forțe și capacități, dublată de un consens politic greu de imaginat cu câțva timp în urmă. State, aflate până mai ieri pe poziții divergente, considerate chiar ireconciliabile, se găsesc acum pe același front al luptei împotriva terorismului.

Mediul de securitate se consolidează ca urmare a deciziilor politice din noiembrie și decembrie 2002 de la Praga și Copenhaga, precum și a multiplicării eforturilor țărilor democratice pentru edificarea noii arhitecturi de securitate europeană, favorizând construirea unei noi ordini mondiale.

Se poate aprecia, în acest context, că, actualul mediu de securitate are următoarele trăsături:

➤ *existența unei unipolarități prelungite. În această perioadă, doar Statele Unite ale Americii au dovedit capacități și posibilități reale de implicare eficientă în gestionarea problemelor majore de securitate ale omenirii, fiind considerate ca singura superputere politică, economică, financiară și militară credibilă și viabilă;*

➤ *afirmarea tot mai evidentă a Uniunii Europene ca factor de stabilitate și progres, dezvoltarea economică și militară*

accelerată a Chinei, precum și ofensiva diplomatică a Rusiei, pentru care starea de „veghe” față de problemele majore ale lumii s-a terminat, sugerează că, pe termen lung, noua structură de securitate internațională va fi edificată pe un sistem multipolar;

➤ *apariția și consacrarea unor actori internaționali non-statali. Aceștia au ca principale trăsături lipsa apartenenței la un areal geografic, conducerea după reguli și norme specifice și raportarea la alte valori decât cele naționale. Afirmarea și aplicarea unor soluții și metodologii noi în dezvoltarea și funcționarea instituțiilor și organizațiilor politice, economice și de securitate internaționale;*

➤ *trecerea a numeroase țări de la funcția de apărare națională la cea de apărare colectivă și extinderea zonei spre un concept de mult mai largă deschidere și implicare complexă, cel de securitate colectivă. Acest proces presupune nu numai concepte noi, dar și structuri și modalități de acțiune adecvate. Ca atare, NATO se transformă, își dezvoltă și își perfecționează atât strategia de integrare și cooperare, cât și aceea de consultare cu Federația Rusă și Ucraina, concomitent cu asumarea de responsabilități dincolo de aria sa tradițională; inițierea și afirmarea tendințelor de gestionare a crizelor pe considerente regionale. Organizațiile de securitate ONU și OSCE, încurajează atât preluarea de mandate pentru rezolvarea unor crize internaționale de către coalitii sau organizații regionale, cât și constituirea unor forțe capabile să îndeplinească astfel de misiuni.*

În aceste condiții, este evident că noua ordine mondială se edifică pe baza unor principii, cu vocație și de inspirație globalistă: dezvoltarea actualei economii mondiale se sprijină pe principalii piloni de forță: America de Nord, Japonia, China, zona economică a Uniunii Europene la care se adaugă, în ultima vreme, Rusia, aflată în evidentă ascensiune; accesul la înaltă

tehnologie, la materiale și resurse energetice și, în mod deosebit, la cele cu un potențial de risc foarte ridicat a determinat nu numai amplificarea competiției pentru controlul lor, dar și intensificarea eforturilor de cooperare internațională în direcția dezvoltării unui sistem de gestionare a fenomenelor, de proliferare și diseminare a acestora; aplatizarea tot mai mare a distincției dintre problemele interne care aparțineau domeniului suveranității fiecărui stat și problemele externe. Toate acestea determină soluționarea acestora într-un cadru internațional instituționalizat; redefinirea conceptului de putere, în funcție de apariția unor noi criterii de referință: capacitatea de deținere, prelucrare și diseminare a informațiilor, gestionarea economiei transfrontaliere; deținerea și accesul la înaltă tehnologie; existența unor surse simbolice de putere, cum ar fi etnicitatea sau valorile umane individuale etc.

Globalizarea, ca dealtfel și integrarea, este un proces obiectiv al dezvoltării lumii actuale, unul dintre conceptele folosite cel mai frecvent în mediile politice, economice și academice, dar care vizează deopotrivă toate celelalte domenii ale vieții sociale: financiar, demografic, militar, de mediu etc.

Deși este un concept la modă care ține capul de afiș al tuturor analizelor, al conferințelor și congreselor desfășurate la cel mai înalt nivel, uneori este utilizat cu o oarecare superficialitate, ceea ce denotă faptul că încă fenomenul nu este suficient de cristalizat, ecuația propriu-zisă a globalizării conținând multiple necunoscute, scoțând la iveală multiple sfidări și tendințe care, dacă sunt scăpate de sub controlul rațional și participativ, pot conduce la o ordine (dezordine) mondială imprevizibilă în care nu pot fi anticipați câștigătorii sau perdanții.

Cu rădăcini vechi, dar consolidată în anii nouăzeci ai mileniului trecut și mai ales la începutul acestui mileniu, globalizarea are ca scop legarea strânsă a sorții fiecărei națiuni

de sorții celorlalte, fapt ce oferă șansa unor oportunități reciproce de înaintare și adaptare la cerințele progresului economic și social. Globalizarea sporește gradul de interdependență, creează o lume a interdependențelor și, în același timp, generează noi interdependențe, extinde aria și conținutul acestora.

Este de la sine înțeles că una dintre consecințele globalizării și integrării o reprezintă noua arhitectură de securitate a lumii, care va cunoaște profunde mutații atât în ceea ce privește structurile, acțiunile și funcțiunile de sistem și de proces, cât mai ales în planul conceptual și strategic, mutații care, pe de-o parte, vor trebui să rezolve marea problemă a decalajelor existente între țările dezvoltate, considerate puteri economice și militare de primă mărime și cele mai puțin dezvoltate al căror potențial militar este redus iar contribuția lor la înfăptuirea actului global de securitate este neglijat.

Alături de strategiile de integrare, globalizare, dezvoltare durabilă sau de mediu, strategia de securitate globală va deveni unul din subiectele de mare actualitate a cărui dezbatere să conducă obligatoriu la o soluție unanim acceptată de comunitatea mondială, iar lista beneficiarilor să fie completă.

Fără a emite pretenția că globalizarea va conduce la o unificare totală în care interesele și convingerile statelor și națiunilor vor fi aceleași, fără a considera că procesul globalizării va fi unul simplu, fără evenimente perturbatoare și fără piedici, unele dintre ele majore, apreciem că omenirea va reuși să facă din globalizare nu numai un concept viabil, dar și o dorință, o tendință obiectivă a dezvoltării și voinței generale. În același timp, considerăm că globalizarea forțată, subordonată dorințelor de dominare și de ștergere a diferențelor naționale, de orientare grăbită către scopuri ce aparțin doar celor puternici, precum și supraierarhizarea și periferizarea haotică fac din

procesul în sine un fenomen controversat, ambiguu, plin de necunoscut, de capcane și de amenințări.

Lucrarea își propune abordarea uneia dintre problemele fundamentale cu care ar putea fi confruntată România în perioada actuală sau imediat următoare mai ales din perspectiva integrării în U.E. și anume pe cea a influenței globalizării și a celorlalte procese și mutații pe care le presupune dezvoltarea durabilă asupra stării de securitate, a ordinii publice din țara noastră, în context european. Ea tratează, de asemenea, evoluția legislației privind stările de urgență și stările de asediu cu care ar putea fi confruntate forțele de ordine publică din România, sub impactul integrării în structuri de securitate colectivă, al implementării, aplicării și dezvoltării noilor concepte care sunt generate și modificate continuu de astfel de evoluții.

Analiza structural-informațională și cauzală asupra conceptelor de „criză”, „securitate”, „risc”, „integrare”, „stare de asediu”, „stare de urgență”, ne dezvăluie situații extrem de sensibile, evoluții complicate și, adesea, imprevizibile, dar și desprinderea unor concluzii pe care le considerăm pertinente privind mai ales complexitatea forțelor și interacțiunea acestora. Trăim într-o lume a unor realități și evoluții extrem de dinamice ce nu pot fi ignorate, nici simplificate sau eludate. Ignorându-se dinamismul fără precedent al schimbărilor și transformărilor, se proliferază neputința în fața evoluțiilor imprevizibile și haotice, acutizarea instabilității și insecurității, imposibilitatea acțiunilor și reacțiilor adecvate la variația intempestivă a realităților și situațiilor complexe. De unde și asumarea, deseori iresponsabilă, a unor riscuri inutile, care adâncesc și mai mult conflictualitatea și mecanismelor de generare a crizelor de tot felul. Fără o cunoaștere substanțială și profundă a dinamicii realităților în această epocă de evoluții complexe, nu este posibilă o atitudine adecvată. De aceea, considerăm că o analiză detaliată și responsabilă a dinamicilor de generare a provocărilor,

pericolelor și amenințărilor la adresa securității naționale, regionale și internaționale, a noilor vulnerabilități ce rezultă din dinamica evolutivă firească sau din sincopete transformării, nu sunt posibile nici măsurile coerente pentru armonizarea legislației, nici celelalte politici, strategii și acțiuni de asigurare a securității, de acțiune și de reacție în starea de urgență și în starea de asediu.

Toate acestea trebuie să inducă, în ecuația asigurării securității europene, pe lângă constantele majore definite de valorile și interesele vitale ale națiunii, care nu pot lipsi dintr-un astfel de demers, și variabile noi, specifice, definite pe noile tipuri de interdependențe și intercondiționări, fără de care nu se poate acționa în cunoștință de cauză, nu pot fi asumate și minimizezate riscurile implicite sau asociate, nici construite politici și strategii coerente și consistente care să ofere un concept sinergic pe baza căruia se poate armoniza efortul comun al tuturor statelor.

Pe baza acestor preliminarii, lucrarea urmărește prezentarea unor puncte de vedere privind impactul integrării în structuri de securitate colectivă asupra legislației stării de urgență și a stării de asediu, asupra configurării și reconfigurării dinamice a structurilor de ordine și siguranță (securitate) publică, accentul fiind pus, deopotrivă, pe analiza factorilor, a variațiilor situațiilor concrete, a specialităților pe care le realizează, și pe componenta teoretică de modelare și remodelare a structurilor, funcțiilor și acțiunilor, în vederea unei construcții eficiente și flexibile în spațiul practic-aplicativ.

CAPITOLUL 1

EVOLUȚIA MEDIULUI DE SECURITATE LA ÎNCEPUT DE SECOL ȘI MILENIU

1.1. Realități, tendințe și posibile evoluții ale mediului de securitate

1.1.1. Transformări ale mediului de securitate la început de secol

După dispariția bipolarității, societatea românească a intrat într-o procesualitate complexă de trecere de la o ordine bazată pe echilibrul forțelor, adică pe impunere, la o altă ordine care urmează a fi fundamentată pe principiile valorilor democratice, ale drepturilor omului și respectului culturilor și civilizațiilor planetei. Această perioadă de tranziție spre o nouă ordine este denumită „stare de haos”³ și se supune altor legi decât cele ale societăților consolidate. De unde rezultă că mediul de securitate este fluid, flexibil, în care sunt posibile tot felul de construcții, de organizări și reorganizări, în funcție de predominanțe, de impactul unor tendințe, dar și în raport cu dinamica intereselor și schimbările fizionomice la nivelul polilor de putere.

Există o certitudine: lumea viitorului imediat nu va fi una omogenă, cu o distribuție egală a puterii, a bogățiilor, resurselor și capacităților, a riscurilor și amenințărilor, ci una extrem de fragmentată, în care se va încerca însă o *defragmentare parțială și interesată* și o reconstrucție a ei în jurul unor poli de putere

³ *Haosul* nu este dezordine totală, ci dezorganizare în vederea unei noi organizări, iar legile care acționează în acest interval sunt numeroase, foarte schimbătoare și se definesc pe un sistem de probabilități condiționate. De aceea, se poate spune că starea de haos este o stare a tuturor posibilităților.